

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uredništvo: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/L. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za tuzemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šte. rač. 11.753. Telefon 4586

Izvenšolsko delo

Zopet in zopet se moramo vračati na ta pereči problem učiteljskega poklica. Delo v šoli je normirano po šolskem zakonu, podrobno določeno po učnih načrtih ter kontrolirano po oblastnih strokovnjakih. Vse te mere varujejo učitelja vsaj v splošnem pred samostojnim poseganjem neodgovornih činiteljev v vršitev njegovih poklicnih dolžnosti. Vse drugače pa se nam predstavlja vprašanje učiteljskega izvenšolskega dela. O kakem normiranju, ki bi bilo vredno tega imena, ni mogoče v tem pogledu niti govoriti, ne glede na to, da si takega normiranja učiteljsko toliko iz osebnih, kolikor iz stvarnih razlogov nikdar ni in ne bo želelo.

Iz splošnega kaosa bi mogli za enkrat izluščiti samo eno nesporno resnico in ta bi bila, da je učiteljsko izvenšolsko delo nujno potrebno, kajti to delo predstavlja vzmet narodnega napredka na vseh kulturnih področjih. Niti eden učitelj, ki se še čuti kot sestavni del ljudskega občestva, in ki v njem še ni zamrla zavest socialne odgovornosti, se ne bo mogel in smel odtegniti dolžnostim, ki jih ima do ljudstva tudi izven sten svoje učilnice.

To dejstvo se nam zdi neoporečno in nam daje zato najsolidnejšo osnovo za razpravljanje o tem vprašanju. Mnenje slovenskega učiteljskega je torej, da je njegovo delo izven šole za gospodarski in kulturni napredek slovenskega naroda nujno potrebno, zato ga bo učiteljsvo vršilo vse dotlej, dokler se bo smatralo neodgovorno za ta napredek.

To svojo zavest odgovornosti izpričuje slovensko učiteljsvo od vsega početka, ko je stopilo kot stan v narodni kolektiv. Nepriistranska sodba je že nešteto krat ugotovila potrebo in korist njegovega izvenšolskega dela, nepristranski in zgolj narodno čuteči ljudje morajo tudi danes brez pridržkov priznati, da sloni velika večina izobraževalnega dela med slovenskim narodom na učiteljskih ramenih.

Komur je resnično mar napredek ljudske prosvete, kdor je torej pravi prijatelj našega ljudstva, mora samo želeli, da se učiteljsko izvenšolsko delo ne omejuje, marveč pogloblja, razširi in smotrno organizira. In ne samo to: to delo bi se moralo zaščititi in pospeševati, učitelj kot javni delavec bi moral uživati izrecno priznanje vseh prijateljev narodnega napredka.

To bi bilo edino na mestu — ne zaradi učitelja, ki si s tem delom postrvovalno nalaga na svoja pleča težke naloge in dolžnosti, zvezane z veliko odgovornostjo in napram ljudstvu in zgodovini, marveč zaradi stvari same, zaradi slovenskega ljudstva in njegovega mednarodnega položaja v gospodarskem in kulturnem pogledu, zaradi njegove življenjske zmožnosti.

Naj ugotovimo predvsem, da gleda slovensko učiteljsvo to vprašanje prav s tega zorišča. Vse njegovo stremenje zadnjih let je šlo za to, da postavi težišče svojega dela na nevtralnem, zgolj narodno osnovo, daleč od vsakega partizanskega partikularizma.

Nočemo sicer tajiti v tej zvezi, da se še dobe tudi med našim stanom posamezniki, ki si ne morejo predstavljati izvenšolskega dela brez partijskih navodil, toda ogromna večina učiteljskega združena v nevtralni, nepolitični stanovski organizaciji, gleda že danes na te svoje tovariše kot na petrefakte iz davnih dni. Iz nečetih enunciacij, skrbno pripravljenih v tečajih za učiteljsko izvenšolsko delo, je vsa slovenska javnost, ki je dobre volje, obveščena o organizacijskih smernicah v tem pogledu. Naše delo naj gre za to, da se dvignejo gospodarske in kulturne osnove našega naroda. Od tega izboljšanja stanja bodo sicer črpale svoje koristi lahko vse politične stranke, okristil se bo z njim pa predvsem slovenski narodni kolektiv.

Če podajemo s tem slovenski javnosti to izjavo, nam bodi dovoljeno, da postavimo prav tej javnosti nujno vprašanje: Katera slovenska politična skupina se upa postaviti tako pojmovanemu učiteljskemu izvenšolskemu delu svoj veto? Slovenski učitelji imamo na tem področju že toliko in tako raznovrstnih izkušenj, da ne bomo nikdar več pristali na to, da bi nam katera koli partija predpisovala svoje gledanje na stvarno in formalno stran našega izvenšolskega dela.

Veliko učiteljsko zborovanje

11 učiteljskih društev proslavlja 70 letni jubilej učiteljske organizacije — Pomemben nagovor podpredsednika JUU Stepana Kranjčevića — Važni predavanja — Utemeljeni sklepi

Sedemdeset let je že minilo od tistih časov, ko so naši predniki v najtežjih razmerah postavljali temelje slovenski učiteljski organizaciji. Sedemdeset let, kako kratka doba je to v razvoju kakega naroda, in tudi v razvoju posameznega stanu ne pomenja mnogo. Toda za slovenskega učitelja pomeni zadnjih sedemdeset let ono važno razdobje, ko se je učiteljski stan razvil iz onega poniževalnega stališča cerkvnika, ki je opravljal »tudi« postle učitelja, v pravega narodnega učitelja, pomenja tudi čas, ko je učiteljsvo s svojo organizacijo v prvi vrsti prispevalo k dvigu ravni slovenskega šolstva in si priborilo ugled in spoštovanje med ljudstvom. Zgodovinskemu razvoju in pregledu ter primerjanju uspehov stanovske učiteljske organizacije je veljalo to veliko učiteljsko zborovanje.

Nad 900 učiteljev in učiteljic enajstih sreskih društev se je zbralo v soboto v dvorani kina Matic v Ljubljani. Do zadnjega kotička zasedena je nudila kaj lep pogled na veliko število učiteljskega, ki je prihitelo na to zborovanje, gnano po močni zavesti solidarnosti in uvidevanju potrebe po močni stanovski organizaciji. Z učiteljsvom so prišli tudi gosposki nadzorniki Drnovšek, Ločniškar, Mikuš in Fink ter učiteljska veterana tov. Toman iz Moravc in Hiti iz Kamnika. Izvršni odbor JUU je zastopal podpredsednik tov. Štefan Kranjčević, prisotno je bilo tudi celotno vodstvo ljubljanske sekcije. Prišel je tudi prijatelj učiteljskega, dr. Gogala. Zbrano učiteljsvo je prav prisrčno pozdravilo svoje goste, katerim ni pošljalo nikakih posebnih povabil.

Predsednik zbora tov. Jože Zupančič, ki je vse prav prisrčno pozdravil, se je v uvodu spomnil tudi pred kratkim umrlega tovariša Matija Pelka in naglasil pomen tega velikega učiteljskega zborovanja. Med drugim je tudi rekel:

Družji nas zavest, da smo si vsi bratje in sestre. Smo nosilci plemenitih idej in borci za napredek in prosveto. Država in narod sta nam izročila vzgojo bodočih generacij. Smatramo to za najlepše priznanje našemu stanu.

Z zborovanja so bile poslane posebne brožavke predsedniku ministrskega sveta Dragi Cvetkoviču, prosvetnemu ministru Stevanu Čirčiču, predsedniku senata dr. Antonu Korošču, predsedniku skupščine Simonoviču in izvršnemu odboru JUU.

Podpredsednik učiteljskega združenja tovariš Kranjčević, ki je opravil obolenega predsednika tov. Dimnika, je imel sledeč

POMEMBEN NAGOVOR:

Drage tovarišice in tovariši!

Z mešanimi občutki in mislimi sem se odpravil na ta vaš jubilejni sestanek, ker sem se zavedal, da moram misliti na vlogo in nalogo nas učiteljev v narodnem življenju, v narodni borbi za boljše življenje in za toplije mesto pod soncem, danes ko se — kot sem nedavno čital dobro formulirano — trhla preteklost, ki se ji ne da umreti, bori z boljšo bodočnostjo, ki je začela rasti iz sedanosti.

Učitelji smo se združili v svoji stanovski organizaciji zaradi tega, da delamo za svoje pravne in gmotne interese. To je upravičeno, ker tudi vsak poedinec in vsak stan ima pravico boriti se zase in za svoje. Toda mi bi bili ne samo pravi sebičnejši in slabi rodoljubi, nego tudi nerazsodni ljudje, če bi v svoji organizaciji mislili izključno nase, ker samo nerazsodni posameznik in kratkoviden stan more smatrati, da bo svoje interese mogel zaščititi in pospeševati sam, brez povezanosti z ostalimi, s katerimi živi skupaj in deluje, da bo zboljšal sam svoje stanje neodvisno od tega ali se bo, odnosi se ne bo dvigal življenjski standard njegove ožje in širše okolice.

Učitelji nismo bili nikoli taki sebičnejši, tako slabi rodoljubi in tako nerazumni ljudje. Vedno smo se zavedali, da je naš napredek tesno povezan z napredkom našega naroda in da moremo iskati in najti svojo srečo samo v tesni povezanosti s svojim narodom: v njegovem napredku in njegovih sreči.

Nisem prišel sem kaj, da vas slovenske učiteljice in učitelje, ki ravno ob tej priliki slavite 70 letnico svojih prvih učiteljskih društev v Sloveniji, učim naloge učiteljske stanovske organizacije, zato Vas prosim, da teh nekaj mojih besedi razumete samo kot odmev onih misli, za katere sem občutil potrebo, jih z vami deliti in skupno z vami ugotoviti njihovo pravilnost.

Ko govorim o tesni povezanosti učitelja z narodom, mislim na to kako je učitelj prvi od vse inteligence že s svojim delom prisiljen opazovati, kako ljudje živijo, kako stanujejo, kako se hranijo, kako se oblačijo in kako delajo, pa tudi kaj za to svoje delo dobivajo. Mi smo že po svojem položaju in neposredni bližini z narodom prisiljeni, da svojo

ljubezen do domovine ne smatramo za romantično navdušenje za divne gorske kraje ali za prekrasna jezera, nego nas kruta potreba sili da pod besedo domovina razumemo one svoje, največkrat lačne in slabo oblečene otroke, ki jih vsak dan vidimo pred seboj, iz katerih naj bi pod našim pravišnim vplivom s časom postali ljudje, državljani, osnovni temelji države, kakor tudi njihove roditelje, ki večinoma v težkem napornem delu preživljajo življenja in se brigajo kako bi si priborili najpotrebnejše zase in za svoje otroke.

Zaradi tega skrbimo v svoji organizaciji tudi za to kako naš narod živi, in predvsem vi, slovenski učitelji prednjačite v tem nam vsem, ker marljivo proučujete življenjske pogoje svojega naroda, svojih učencev in objavljate rezultate tega proučevanja v svojem izvršnem listu »Prosveti«. Po mojem mišljenju je to — poleg našega rednega dela v šoli najrodoljubnejši posel, ki ga more učitelj v današnjem času vršiti.

Toda s tem naše delo še ni izčrpano. — Številni in raznovrstni so posli na narodnem polju, ki jih vrši učiteljsvo z veseljem in razumevanjem, z ljubeznijo in navdušenjem. — Ono je duša mnogih društev, je ustanovitelj narodnih knjižnic in ljudskih predavanj, gospodinjskih in kmetijskih tečajev itd.

Vse to dela učitelj rad v prepričanju, da vrši svojo dolžnost.

Lahko bi se reklo — da je od tega dela še važnejše, ali točneje rečeno, da je vse ono prepojeno s tistim duhom, ki navdaja učitelja kot učitelja in kot človeka, z duhom, ki mu ga je ustvarila družabna atmosfera in kateri je odrastel in v kateri je vzgojen. Skratka, samo učitelj, ki ga je ustvarila duhovna tradicija njegovega naroda, ki je prežet z ideali svoje zajednice in po njih dela in živi, samo tak učitelj bo pravi učitelj. To je zelo dobro vedel tudi Dostojevski, ko je leta 1873. zapisal v skrbi za svoj narod in za rusko državo v časopisu »Grazdani« v članku »Maštanja i sanje« sledeče:

Za prosveto je treba letno potrošiti najmanj toliko, kolikor za vojsko, ako hočemo dohiteti katero od velikih držav...

Pazite, jaz cenim vse po denarju, ali je to pravilno presojanje? Z denarjem se ne more kupiti vse... Z denarjem lahko zgradite n. pr. šole, toda učitelje ne boste takoj našli. Učitelj, to je posebna stvar: Narodni, nacionalni učitelj se oblikuje, stoletja. Podpirajo ga neštete izkušnje. Ali pa, recimo ustvarili boste z denarjem ne samo učitelje nego tudi učenjake; pa kaj? Ljudi vendar ne boste naredili. Kakšne koristi bi imeli od tega, ako je nekdo učenjak, če pa ne zna delati. Pedagogiko bo n. pr. preučil tudi s katedra bo izvršno predaval pedagogiko, toda sam le ne bo postal pedagog. Ljudje, ljudje — to je glavno. Ljudje so dražji od denarja. Ljudi ne morete kupiti na kakem trgu za denar, ker se oni ne prodajajo in ne kupujejo nego se oblikujejo skozi stoletja...

Človek z idejami in svobodno vedo, človek neodvisne delavnosti se ustvarja šele z dolgim samostojnim narodnim življenjem, s stoletnim njegovim mučnim delom, kratko rečeno, ustvarja se s celim zgodovinskim življenjem kake države...

Meni se dozdeva, da celo tudi kak najsiromajnejši učitelj, tudi ta bi mogel zelo mnogo narediti in to izključno s svojo iniciativo, samo ako bi hotel. Stvar je tudi v tem, da je tu potrebna osebnost, značaj, potreben je človek dela in tak, ki je v resnici sposoben, da nekaj hoče...

Dozdeva se mi, da ni treba posebej poudariti kako nespodbitna resnica je to. Mislim, da ne boste nasprotovali trditvi, da je tudi učitelj samo — človek in kot človek podvržen vsem ljudskim slabostim. Prav tako se boste strinjali z menoj ako poudarim, da je največji interes naroda, da je naš učitelj tak kakršnega si ga za svojo veliko domovino želi Dostojevsky: da je značaj, človek dela, iniciativne, sposoben da nekaj hoče. Ker samo tak učitelj nam lahko jamči, da bo svoje odgovorno delo zadovoljivo vršil.

Ako je tako — a drugače nikakor biti ne more — tedaj bi vsakdo sklepal, da bodo vsa prizadevanja naše družbe in naših oblasti stremela za tem, da se tak učitelj vstvarja. Saj v njegove roke dajejo roditelji, daje narod, daje država največji svoj zaklad otroke, bodoče svoje državljane. V navadnem življenju, ko imamo nekaj vrednega n. pr. dober kos blaga ali usnja, pazimo dobro, vprašujemo in se informiramo, kateri krojač, čevljar je dober ali najboljši, da nam ne pokvari usnja ali blaga. Toda kako neznatna in nič vredna drobnica je košček blaga nasproti vrednosti enega samega otroka, enega človeka, katerega izoblikovanje je prepuščeno našim rokam.

Pa kaj smo videli v zadnjih nekoliko letih, kakor da se je vse zarotilo in zedinilo

VSEBINA:

- Izvenšolsko delo.
- Veliko učiteljsko zborovanje.
- Zenstvo za našo družino.
- Redno napredovanje učiteljsstva.
- Naše šolstvo in prosveta.
- Kako je Karadorde učitelje cenil.
- Lep uspeh kmečko-nadaljevalne šole v Križevcih.
- Splošne vesti. — Učiteljska tiskarna. — Kaj vse pišejo. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Učiteljski pevski zbor. — Stanovska organizacija JUU.

okoli tega, kako bi se učiteljsvo čim bolj pokvarilo, kako bi se mu odvzela vsaka volja za delo, kako bi se mu zlomil karakter, kako mu odvzeti iniciativnost in vsak ponos samostojne človeške osebnosti.

Mi smo se zbrali v svoji stanovski organizaciji, da pomagamo sebi kot stanu, ali — kakor sem že naglasil, da delujemo po svojih najboljših sposobnostih z vso voljo in poletom za svoj narod, za njegovo boljše bodočnost. Pa kaj smo čakali? Samo zato, ker smo branili svojo stanovsko neodvisnost pred vsakim vplivom, ker nismo hoteli služiti nikomur, samo zato smo bili preganjani, zapostavljeni, premeščani, tako da je še pravi čudež, da nismo — klonili.

Vi veste, in tudi jaz vem, kako se učitelj, ki je samo človek, često zelo težko upira skušnjavam. Z ene strani mu preti preganjanje, a z druge se obljublja boljše mesto, upraviteljski in nadzorniški položaj, dohodki in beneficije in ali je potem čudno, ako mnogi popustijo. Ni! Samo vprašanje je ali je to delo, ki lahko koristi naši splošni stvari, narodu, domovini? Vprašanje je, ali ni to delo rodilo ravno nasprotno od tega kar se je hotelo doseči.

Recite mi, kako bo učitelj, ki so ga razmere prisilile, ki je popustil zaradi slabosti — naredil nekaj, radi česar mora sam sebe prezirati, kako bo on vedrega lica in ponosno stopal pred otroke in jim govoril o vzvišenih etičnih stvarih? Kako bo človek, ki je pogazil svoje prepričanje, ki se je prodal za voljo kakega dobička vzgajal ljudi s prepričanjem, krepkega in nezlomljivega karakterja, ki se ne bodo umaknili pred nobeno zapreko, ki se bodo zaperstavili vsaki skušnjavil? To naj premisli vsakdo, ki lahko odloča in vpliva na vzgojo našega narodnega učitelja, na njegovo notranje formiranje, na njegovo razpoloženje in nazadnje na njegovo zgraditev. To mora premisliti vsakdo, ki ima v svojih rokah usodo učiteljsstva in to prej nego se odloči za njegovo premeditve, za napredovanje ali zapostavljanje. Ako bo na to mislil in se spomnil kako zlo za otroke lahko nastane zaradi ogorčenja človeka, ki se zaveda — ne tega da ni ničesar kriv, nego da je zaslužen za narod in domovino — prepričan sem da bi izostale mnoge prenaplajene odločbe, da bi bilo marsikatero zelo preprečeno.

Drage tovarišice in tovariši vsi dobro vemo kako težke čase imamo za seboj. Znano vam je kakor vsemu ostalemu učiteljskemu od Triglava do Vardarja, kako težko borbo smo morali vzdržati zadnja leta svojega društvene življenja, samo zato ker smo se trdno odločili obvarovati in ohraniti neodvisnost svoje stanovske organizacije.

Toda ta borba, hvala bogu, pripada danes že preteklosti. Ne čudite se mojemu optimizmu, ker ni neomejen. Ako rečem, da naša borba za neodvisnost naše stanovske organizacije pripada preteklosti, nisem s tem rekel, da je izključna vsaka možnost, da se ta obnovi, da se ponovno pokaže kruta potreba po njej. Ne! S tem sem rekel samo to, da smo danes v srečnem položaju, ker smo dobili vrhovnega šefa prosvetne uprave, ki je, že pred našim prepričevanjem prišel do spoznanja o potrebi omenjene neodvisnosti naše stanovske organizacije, in ki je že po svojem prepričanju in po svojih vodilnih mislih smatral, da je neodvisnost učiteljske stanovske organizacije osnovni življenjski pogoj za njen obstanek in razvoj, da je spontano, iz globine svoje duše izjavil, da dokler je on na mestu prosvetnega ministra, preneha in mora prenehati vsak vpliv posvetnih oblasti na stanovsko organizacijo.

Poudarjam samo eno značilnost našega novega prosvetnega šefa, njegov poziv v pročiščenju razpravi v narodni skupščini, da naj se kritizira njegovo delo sedaj, dokler je na oblasti, a ne kasneje, ko bo odtod odšel. Ako ne bi bilo nič drugega, nego to, bi morali za zaupanjem gledati vanj. Prepričan sem, da naš sedanji g. minister ne zahteva hvale. Toda prav tako mislim, da imam pravico verovati, da je tudi njemu, kakor vsakemu človeku veliko do tega, da se priznava njegovo iskreno prizadevanje in stremenje in da se mu pri tem pomaga.